

A szomorú kezek fotója

Arra már nem emlékszem, hogy mikor tűnt fel nekem képeinek jellegzetessége. A vizes negatívok kiakasztásánál vettem észre, (talán emlékszik még valaki a súlycsipeszekkel lógatott filmek szárításának módjára), a karok-kezek ritmikusan ismétlődő, fehér foltjait.

Alig vártam, hogy az Ica néni, a laborosunk, lenagyítsa és kiadja a laborból a „nyers” képeket, amelyeket nekem kellett mosni, szárítani, komissiózni az ügyfelek szerint.

Annyira kíváncsi voltam, hogy mosás közben (pedig majd' lefagyott a kezem) kiválogattam a képeit, azokat mostam ki először és terítettem ki száradáshoz. Nem volt felesleges munka, mert amúgy is, szét kellett volna válogatnom a fotókat a készítő riporter és azon belül a megrendelő szerint. Az Ő képeit nem a hátukon levő számozás szerint válogattam, hanem a „képes felük” szerint. Soha nem tévedtem, nem kevertem össze más riporter képeivel, de ez nem az én érdemem volt!

Tanka Mihály, így hívták a riporterünket. Tőle tanultam a „kezes portré” fotó készítését, pedig a köszöneten kívül soha egyetlen szót sem váltottunk. Így „vezetődtem rá”, hogy figyelni kell (lehet) az emberek kezét. És milyen tapasztalásokra tettem szert! Lehet, hogy Ő a Székely Aladártól, (esetleg Angelótól), leste el, vagy magától volt ilyen „lírai”, de nekem nagyon sikeresen adta tovább, a tudta nélkül. Csodálattal és ámulattal néztem, és szívtam magamba, hogy hány, mennyi módomban lehet az embert, a kezével együtt ábrázolni, de nem öncélúan, mindig az adott alany jellegzetességéből, tulajdonságaiból adódóan.

Hol karba téve, hol az álla alatt, hol az asztalra fektetve, hol az ölében, hol támaszkodva stb., stb. Ahogy átöleltette az együtt fotózott embereket az is maga volt a csoda. Másképpen fotózott jegyespárt, mint férj és feleséget. Másképpen karoltatta át a gyereket, a férjét vagy a húgát illetőleg az anyját, a fotózott hölgy. Kimeríthetetlen volt a tárháza. Egy közös azonban a képeiben mindig volt, szomorúak voltak a képei. Komoly képeket gyártott a Tanka Mihály, nagyon komoly képeket, szomorúakat. Még a gyerekek sem nevettek a képein. Talán egy-egy nyugodt lány mosoly suhanhatott át az alany arcán. Hogy érte el, a többnyire zavarban levő feszélyezett embereknél, ezt a nyugodtságot, mit mondott nekik fotózás közben az nem derült ki számomra. Mindig egyedül dolgozott, soha nem vitt magával „segédet”. Pedig kétlámpás vakuval dolgozott (háttér árnyék eltüntetése miatt) és azt a második lámpát pedig tartania kellett valakinek. Más riporterek megkérdezték, hogy nem mennék-e velük a hétvégén, és én mentem, mert nem volt más dolgom, mert

érdekelt, hogy hogyan történnek a dolgok, és mert tanulhattam tőlük, de Tanka Mihály soha nem szólt. (Meg is voltam sértődve, rendesen.)

Létezik egy technikai lehetőség, arra vonatkozóan, hogy a „képből” egyenesen a szemedbe nézzen a fotózott személy. Ezt úgy lehet elérni, hogy az objektívbe kell néznetni azt, akit fényképezel. Ezáltal a képen ábrázolt valaki, képet néző személyre tekint, ráadásul bárhonnán nézed, bekövetkezik, azaz követ téged a kép szeme. Ezt a módszert korábban a festők fedezték fel, és ha elsétáltál már egy ilyen festmény előtt, tapasztalhattad, hogy „követ” a tekintetével a képen levő valaki. Szerintem félelmetes, hogy milyen „élővé” varázsolódik a kép. A kezek, festői ábrázolása mellett, ezt a „rád néző” technikát is előszeretettel alkalmazta a Tanka Mihály. A szomorú arckifejezés, a kezek lírai beállítása és, a néző szemébe való tekintés együtt, nagyon őszintévé, meglepően bizalmasá tette a képeit. Talán ez a hármas hatás okozhatta, hogy nagyon sikeres volt a megrendelők körében és a képei kelendők voltak. (Főnököm legnagyobb örömére!)

Biztosan mindenki ismeri az „Itt repül a kismadár!”, vagy a „Csíííííz!” tipikus fotós felszólítást, amelynek következtében a fényképezett személy arra néz, amerre mutat a fotós, vagy a segédje, azaz a fotózott alany „kinéz” a képből. Mindegy, hogy gyerek vagy felnőtt, akit fényképezel, néz és mosolyog, de az elkészült kép „személytelen”, egyébként nagyon jó fotó és mindenki elégedett. Tanka Mihály ezt a „személytelenséget” nem engedte meg magának.

Szóval, visszatérve a technikai dolgokhoz, büszke voltam a „nyers képek” összerakásának, általam kitalált módszerére, amelynek következtében az általam összekészített, csomagok nagyon népszerűek voltak a megrendelők körében.

Misi képeit azonban mindegy volt, hogy ki pakolta össze és gyűrött volt-e vagy nem. A nyers képeit is mindig megvették. Valahogy úgy tudott fotózni, még ezzel a „kopogtatós” módszerrel befűzött ügyfelek lakásán is, hogy sem retusálni, nem kiigazítani a nagyításnál nem kellett a fotóit, azaz a kivágásuk, a világításuk, a képszerkesztésük olyan tökéletes volt, hogy csak nagyítani, és fényesre szárítani kellett a képeit. A Tanka Misi által készített képeket nem retusáltuk, így fényesre lehetett szárítani, nagyon szépek voltak.

A mindenkori tanuló helye a mandzárton volt. Amikor nem voltam iskolában nekem is ott volt a helyem és végeztem az „alantasabb” munkákat. A mandzártra egy nagyon meredek lépcső vezetett fel a boltból, azon szaladgáltam le-föl, ahányszor szükséges volt. Többnyire a felnőtteket megviselte a lépcsőn való mászkálás (ma már megértem) szuszogtak, lihegtek, kapaszkodtak és kivétel nélkül szidták azt „aki kitalálta ezt a lépcsőt”.

A riportereink fel sem jöttek, mert a Főnököm a boltban fogadta őket (Pista bácsi mozgássérült volt és csak ritkán jött fel a „tetőre”) Kivétel a Tanka Mihály volt, nem emlékszem, vagyis fogalmam sincs, hogy miért, de a Misi rendszeresen feljárt a madzártra. Imádtam ezért. Nekem adta oda a lefotózott filmjeit, és én úgy vigyáztam rájuk, mint a hímes tojásra. Általában sötét színű ruhában volt, vagy feketében, vagy sötétszürkében, soha nem láttam színesben. Az arca is inkább sápadt volt, mint egészséges színű. Azt sem tudtam róla, hogy egyébként mi volt a foglalkozása. Nagyon megszólítani sem mertem, mert nekem bácsiznom kellett volna, ugyebár egy 16-17 éves lánynak már egy 30 éves is „bácsi” volt akkoriban, de Ő negyven felett járhatott. Tetszett nekem, igen, biztosan, nagyon jó megjelenésű, csinos szótlan, férfi volt, lehet, hogy egy kicsit szerelmes is voltam, de nem nagyon, mert emlékszem egy másik férfira, aki a házban lakott és abba nagyon szerelmes voltam. Persze az is lehet, hogy mindenkibe szerelmes voltam, a főnökömbé, a tanárainmba, az udvarlóimba, még a dr. Szevcsik Jenőbe is, pedig akkor a Jenő bácsi túl lehetett, (még az is lehet) a nyolcvanon.

Szóval Mihály fürgén, ügyesen és gyorsan felszáguldott a meredek lépcsőn kezembe nyomta a filmekkel teli zacskót és már rohant is tovább. A többi riporterral nem találkoztam, mert általában hétfőn este hozták be a filmjeiket, amikor iskolában voltam. A Mihály azonban kedden reggel szállított és azért is hozta fel a pakkját, mert kedden hívtam a teljes, vasárnap lefotózott, anyagot. Nem nyomta a Pista bácsi kezébe a filmeket a boltban, hanem felszaladt velük a lépcsőn és csak most jut eszembe, hogy ezeket a sorokat írom, hogy milyen aranyos volt, hogy felhozta, hiszen felszólhattak volna, hogy menjek le érte, de nem!

És egyszer csak nem jött a Misi!

Sorozatban telefonáltak hétfőn az ügyfelek, hogy várták a fotóst, egész vasárnap, de nem ment senki! Példátlan eset volt, amíg én fotós voltam soha nem fordult elő ilyesmi. A főnököm is nagyon szégyellte magát és nem tudta elképzelni, hogy mi történt. És akkor este bejött az üzletbe a lánya.

Másnap reggel tudtam meg az egész történetet. Nem tudtam, hogy van lánya, Pista bácsi szerint nagyon csinos 18-20 év körüli nagy lánya volt, akivel ketten éltek. Mihály öngyilkos lett, gázzal. Valószínűleg már régen készülhetett rá, de mivel a lánya mindig otthon volt nem tette, de akkor iskolai, többnapos kirándulásra ment a kislány. Mihály mielőtt kinyitotta a gázt, csak annyit tett, hogy kitett az ajtóra egy cédulát, hogy: Ne csengess! – azaz, hogy a keletkező szikrától ne hagy felrobbanjon a gázzal teli lakás.

A kislány nem esett pánikba, azonnal szellőztetett, hívta a mentőket, de már nem tudtak semmit tenni, csak megállapították a bekövetkezett halált. Tovább

nem tudom a történetet, azt sem, hogy elvált a Tanka Mihály a kislány mamájától, vagy özvegy volt?

Kérdésekre, évek múlva mesélte el a történetet a főnököm, már nem is voltam tanuló, amit akkor, nagyon romantikusnak tartottam. Akkor, ma már felelőtlenységnek és tragédiának tartom, és hogy komoly férfiak milyen naivak tudnak lenni! A helyett, hogy a lányával törődött volna, bedőlt egy fickándozni kívánó nőnek. De ezt csak ma gondolom, akkor nagyon-nagyon sajnáltam a Tanka Mihályt. (Persze ma is sajnálom!)

Szóval mese igaz-e vagy csak a Pista bácsi romantikus verziója, ki tudja? Tanka Mihály beleszeretett egy hölgybe, aki férjnél volt. Évekig tartott a kapcsolat, mert a nő nem akart elválni és a Misi sem akarta a gyermekét, megzavarni, egy mostoha anyával. Amikor a lány leérettségizett, Misi elérkezettnek látta az időt, hogy elmondjon Neki mindent. De előbb rendezni akarta az anyagiakat, mivel a lányának ott akarta, hagyni a házat, arra készült, hogy vesz egy kis lakást, ahova a hölgygel költözni fog. (Ezért is vállalat annyi munkát.) Mindent előkészített összegyűlt egy lakás ára, Mihály elmondta a tervét az illető hölgynek. A hölgy azonban kinevette, hallani sem akart az egésztől, azt mondta, hogy ő így nagyon jól érzi magát, csak nem képzelem a Mihály, hogy a kedvét elhagyja azt a színvonalat, amelyben él? Ha a Mihálynak ennél több kell, akkor nagyon sajnálja, keressen magának szeretőt, gyermekét nevelő nőt, olyat, aki hajlandó egy kis garzonban vele nyomorogni. Szívesen folytatja a kapcsolatot, de másról, többről szó sem lehet!

(Nagyon sok-sok év múlva, amikor már az AUTÓKER-nél dolgoztam egy kollégánkkal megtörtént szinte szóról-szóra ugyan ez az eset, én meghökkenem, a többiek meg csak legyintettek: Ez a pasi nem normális! Aki így bedől egy p..-nak az meg is érdemli a sorsát!)

Amikor az Édesapámnak elmeséltem a történetet kiegészítve a gyermeki ártatlanságomból adódó érthetlenségre utaló kijelentésekkel, akkor az Öreg nem túl szomorúan azt válaszolta nekem: Kislányom, Te ezt nem értheted, egy férfi bármire képes egy nőért, bármire, még meghalni is! De azért ezt nem teszi gyakran, mert akkor nem eshet másik nővel szerelembe! – és huncutul mosolygott.

Mihály magában hordozta a tragédiát, az egész jelleme, szomorúságra volt hajlamos, ma azt mondanák, hogy depressziós volt teljes életében. Jelleméből kiindulva, nem is lehetett csodálkozni azon, amit tett, még én sem lepődtem meg túlságosan, pedig nem sok mindent tudtam az életről. Szomorú a lány története is, aki kb. 18 éves korára teljesen egyedül maradt, anya és apa nélkül, ráadásul még testvére sem volt. Tragédia a hölgynek is, mert akármilyen laza

erkölcsű nő volt, nem lehet, hogy ne rázta volna meg, hogy miatta halt meg egy fiatal életerős férfi?

Furcsa számomra az volt akkor is és ma is, hogy az emberek „csak úgy” élnek egymás mellett, nem nagyon veszik észre a másik bánatát, vagy ha mégis, akkor inkább elkerülik, mert nem nagyon szeretnek a „bajokkal” foglalkozni, más bajával meg pláne!

Az nem lehet, hogy, ha nekem, a kislánynak, feltűnt, hogy ez a férfi mindig milyen szomorú, akkor lehetetlen, hogy más ne vette volna észre! Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy nekem először a képeinek a szomorúsága tűnt fel és csak azután kezdtem figyelni, magát az embert. Lehet, hogy Mihály a kapcsolataiban nem volt mindig bús, és mivel azok az emberek nem látták a képeit, nem is vehettek észre semmit. Kérdés, ha látták volna, egyáltalán észlelték volna?

Lehet, hogy én éppen a fiatalságom okán voltam érzékenyebb az ilyesmire, gyerek, aki mindent észrevesz, amely dolgok mellett a felnőttek simán elmennek? Lehet!

Ha vele mehettem volna néha fotózni, ha a belőlem áradó segítőkészség, szeretet számára hasznosítható lehetett volna, ha, ha, ha és még egy csomó „ha”. Persze én meg sem mertem szólítani, Ő pedig nem volt beszédes fajta, természetesen gyereknek tartott és az volt neki otthon is, mit kezdhett volna velem? Pedig kár, ha csak egyszer is alkalmam lett volna beszélni Vele, a képeiről csak, semmi másról, talán, talán nem kellett volna meghalnia. És azt is nagyon sajnálom, hogy nem mondtam Neki, hogy milyen szépek a képei.

Amikor próbálok utánózni, ha sikerül rávennem valakit, hogy így vagy úgy tegye a kezét, mindig, mindig miatta teszem, hogy emlékezzek Tanka Mihályra.

Ez az írás is arra hivatott, hogy emléket állítson egy olyan fotósnak, aki belefotózta az egyéniségét másokról szóló képekbe!

Budapest, 2007. szeptember hó